

INSTYTUT SPRAW PUBLICZNYCH
THE INSTITUTE OF PUBLIC AFFAIRS

Propozycja obniżenia wieku czynnego prawa wyborczego do lat 16

Wybrane zagadnienia

Marcin Waszak
Jarosław Zbieranek

BADANIA • EKSPERTYZY • REKOMENDACJE

INSTYTUT SPRAW PUBLICZNYCH
THE INSTITUTE OF PUBLIC AFFAIRS

Propozycja obniżenia wieku czynnego prawa wyborczego do lat 16

Wybrane zagadnienia

Marcin Waszak
Jarosław Zbieranek

Warszawa 2010

INSTYTUT SPRAW PUBLICZNYCH
Program Prawa i Instytucji Demokratycznych

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
2. Zagraniczne doświadczenia i debata nad obniżaniem wieku wyborczego na świecie.....	4
3. Stanowisko organizacji międzynarodowych.....	6
4. Głosy za i przeciw	7
5. Politycy i społeczeństwo polskie wobec perspektywy zmiany wieku wyborczego.....	10
6. Kwestie konstytucyjne.....	12
7. Podsumowanie.....	12
Bibliografia.....	13

Początki debaty nad celowością obniżania cenzusu wieku sięgają czasu kształtowania się nowożytnych demokracji w XIX w. Procesy demokratyzacji zachodzące w XIX i XX w. sprawiły, że likwidowano kolejne cenzusy wyborcze (majątku, wykształcenia i płci) a granicę wieku uprawniającego do głosowania sukcesywnie zmniejszano. Po drugiej wojnie światowej czynne prawo wyborcze w większości państw nabywało się w wieku 20-21 lat, dopóki w latach 70. XX w. poszczególne kraje masowo nie dokonały kolejnego obniżenia wieku wyborczego. Od tego czasu rozwiązanie polegające na przyznawaniu praw wyborczych obywatelom od 18 roku życia zaczęło stosować na całym świecie. Rada Europy rekomendowała jego przyjęcie wszystkim krajom, uznając taką granicę wieku za najbardziej optymalną i nieprzekraczalną. Szybko jednak, bo już w latach 90. XX w Europie, zasada nabywania czynnego prawa wyborczego nie wcześniej niż w wieku 18 lat zaczęła być podważana. Wiek wyborczy poniżej granicy pełnoletniości ustanowił wówczas parlament Dolnej Saksonii w Niemczech w 1995 r. Idea głosowania 16-latków zyskiwała sobie coraz większe grono zwolenników w rozwiniętych demokracjach europejskich, w tym także przychylność instytucji międzynarodowych w rodzaju Parlamentu Europejskiego i Rady Europy, łagodzącej swoje stanowisko względem nabywania czynnego prawa wyborczego. Najbardziej spektakularnym przykładem tego trendu stało się przyznanie prawa głosu we wszystkich wyborach w Austrii w 2008 osobom, które ukończyły 16 rok życia. Pomysł głosowania 16-latków wciąż wzbudza jednak wiele kontrowersji, wywołując rozmaite dylematy natury politycznej, prawnej i społecznej.

Zawarta w niniejszym opracowaniu analiza zmian zachodzących w systemach wyborczych nie pretenduje bynajmniej do miana wyczerpującej. Ma na celu przede wszystkim wskazać dominujące dzisiaj tendencje dotyczące przyznawania czynnego prawa wyborczego oraz główne osie sporu między zwolennikami i przeciwnikami obniżania wieku wyborczego. Opracowanie należy traktować jako wstępny materiał do dyskusji nad funkcją cenzusu wieku we współczesnych demokracjach. Jego istotnym elementem są zamieszczone w tekście wyniki badania zleconego przez Instytut Spraw Publicznych, stanowiące równocześnie głos w debacie nad pomysłem zmniejszenia wieku wyborczego w Polsce do lat 16.

1. Zagraniczne doświadczenia i debata nad obniżaniem wieku wyborczego na świecie.

Relatywnie wysoki cenzus wieku, na mocy którego prawo do oddania głosu przysługiwało osobom po 21 roku życia, utrzymywał się w krajach demokratycznych długo po zakończeniu II wojnie światowej. Dopiero w latach 70. XX w. w krajach takich jak Wielka Brytania, Niemcy, Holandia, Finlandia, Szwecja, Francja czy Hiszpania obniżono wiek uprawnionych do głosowania do lat 18. Podobnie stało się w Stanach Zjednoczonych, gdzie przyjęta w 1971 r. XXVI poprawka do konstytucji gwarantuje możliwość udziału w wyborach do władz federalnych osobom w wieku lat 18 i starszym.

Współcześnie nierzadko zdarza się, że 16-letni obywatele otrzymują prawo głosu w wyborach samorządowych. Często ma to miejsce w przypadku państw federalnych takich jak Niemcy, gdzie konstytucja nie określa zasad nabywania czynnego prawa wyborczego w wyborach lokalnych, zadanie to pozostawiając organom krajów związkowych. Tak skonstruowany system prawa wyborczego w Niemczech pozwolił parlamentom krajowym pięciu landów na obniżenie wieku wyborczego do lat 16. Podobny cenzus wieku obowiązuje od 2007 w wyborach samorządowych i kantonalnych w szwajcarskim kantonie Glarus. 16-latkowie mogą także głosować w wyborach do samorządu w Izraelu.¹

Austria to pierwszy kraj należący do Unii Europejskiej, który zdecydował się na przyznanie czynnego prawa wyborczego 16-latkom we wszystkich wyborach, czyli prezydenckich, do parlamentu ogólnokrajowego oraz parlamentów poszczególnych landów, a także w wyborach do samorządów lokalnych – w głosowaniu na organy wykonawcze i kolegialne. Po raz pierwszy 16- i 17-latkowie w Austrii mieli okazję zagłosować w wyborach parlamentarnych przeprowadzonych w 2008 r.

16- i 17-letni obywatele są uprawnieni do głosowania w wyborach w Słowenii, Chorwacji oraz Bośni i Hercegowinie, ale tylko wówczas, kiedy podejmują pracę zarobkową. W Norwegii dozwolone jest głosowanie od lat 18, choć inaczej niż w Polsce bierze się tam pod uwagę jedynie rok urodzenia, nie zaś dokładną datę – można zatem zagłosować w wyborach odbywających się w roku, w którym dopiero osiągnie się wymagane 18 lat.² W latach 2006-2007 obniżono wiek wyborczy do lat

¹ K. Prokop, *Prawa wyborcze młodzieży*. Studia Wyborcze t. 9/2010, s. 108-109

² <http://aceproject.org/epic-en/CDCountry?topic=VR&country=NO#VR001>, dostęp 18. X 2010

16 dla trzech terytoriów zależnych od Wielkiej Brytanii: wyspie Man, Jersey oraz Guernsey. Poza Europą 16- i 17-latkowie mają prawo głosować w wyborach powszechnych m.in. w Brazylii, Ekwadorze i Nikaragui. 17-latkowie, a także osoby pozostające w związku małżeńskim bez względu na wiek są uprawnieni do głosowania w Indonezji.³

Paradoksalnie, z obniżaniem wieku wyborczego często mamy do czynienia w reżimach niedemokratycznych.⁴ Osoby poniżej 18 roku życia mogą głosować w Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej oraz na Kubie, a jeszcze do roku 2007 w Iranie prawo oddania głosu w wyborach przysługiwało nawet 15-latkom, dopóki decyzją prezydenta Ahmadinaeja nie podniesiono cenzusu wieku do granicy 18 lat.⁵

Sam pomysł wprowadzenia głosowania małoletnich jest szeroko dyskutowany w całej Europie. Komisja konstytucyjna w Irlandii w 2010 r. rekomendowała obniżenie wieku uprawnionych do głosowania w wyborach z 18 do 17 lat.⁶ W Wielkiej Brytanii od 2003 r. działa koalicja ponad 40 organizacji młodzieżowych domagających się prawa głosu w wyborach dla 16-latków.⁷ To także postulat ujęty w manifestie programowym partii Liberalnych Demokratów. W Norwegii do pomysłu głosowania 16-latków w wyborach samorządowych przekonywał rzecznik praw dziecka.⁸ Z kolei w Finlandii zwolennicy przyznania prawa wyborczego 16-latkom upatrują w takim rozwiązaniu szansy na zwiększenie frekwencji oraz zainteresowania wyborami wśród najmłodszej grupy głosujących.⁹ Państwa opierające się trendowi obniżania wieku wyborczego (takie jak Włochy, gdzie czynne prawo wyborcze w wyborach do Senatu nadal przyznawane jest od 25. roku życia) w dłuższej perspektywie czasowej mogą znaleźć się w mniejszości. Ponadto wydaje się, że nawet redukcja wieku wyborczego do lat 16 nie zadowoli w pełni zwolenników przyznawania praw wyborczych niepełnoletnim. Już teraz w Niemczech podnoszone są postulaty, aby całkowicie

---

³ Wszelkie tego rodzaju dane dostępne są na stronie: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/print_2123.html, dostęp 18. X 2010

⁴ Warto zauważyć, że po raz pierwszy czynne prawo wyborcze przyznał 18-latkom w 1918 r. Związek Radziecki.

⁵ K. Prokop, op. cit., s. 103-104, 109

⁶ <http://www.irishtimes.com/newspaper/breaking/2010/0722/breaking40.html>, dostęp 18. X 2010

⁷ <http://www.votesat16.org.uk/>, dostęp 18. X 2010

⁸ http://www.barneombudet.no/english/vote_16_in/, dostęp 18. X 2010

⁹ <http://www.helsinkitimes.fi/htimes/domestic-news/politics/11998-voting-age-may-be-lowered-to-16-.html>, dostęp 18. X 2010

zrezygnować z cenzusu wieku, co byłoby równoznaczne z przyznaniem prawa głosu dzieciom.¹⁰

2. Stanowisko organizacji międzynarodowych

W rekomendacji z 1997 r. Rada Europy opowiadała się za wprowadzeniem i utrzymywaniem minimalnego wieku uprawnionych do głosowania na poziomie 18 lat we wszystkich państwach i we wszystkich rodzajach wyborów.¹¹ Zupełnie inną wymowę miał już jednak wniosek złożony przez kilkunastu członków Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy w 2009 r., domagających się zmiany cenzusu wieku do granicy 16 lat.¹² Zgodnie z tą propozycją, uwzględniającą obecny trend panujący w Europie, Rada Europy powinna zweryfikować swoje stanowisko względem dopuszczalnego wieku głosowania.

Komisja Spraw Konstytucyjnych Parlamentu Europejskiego w kadencji 2004-2009 w przygotowanych przez siebie propozycjach reformy prawa wyborczego zawarła także postulat obniżenia wieku czynnego prawa wyborczego do lat 16. Znalazło to odzwierciedlenie w raporcie autorstwa eurodeputowanego Andrew Duff'a, gdzie przedstawiony został specjalny pakiet zmian w ordynacji wyborczej, który zakładał m.in. obniżenie wieku uprawniającego do głosowania we wszystkich państwach członkowskich do lat 16.¹³ Równocześnie przygotowany został projekt sprawozdania ws. wniosku PE do Rady dotyczącego zmiany „Aktu o wyborach” z 1976 roku (aktu który wyznacza wspólne ramy przeprowadzania wyborów do PE w państwach członkowskich). Proponowane w projekcie Sprawozdania zmiany mają prowadzić w bliższej perspektywie do zatrzymania trendu malejącej frekwencji wyborczej, a w szerszej – do wzmocnienia funkcji przedstawicielskiej PE i przygotowania prawnej oraz instytucjonalnej podstawy do wykształcenia się jednego,

---

¹⁰ P. Jendroszczyk, *14 milionów nowych głosów*. Rzeczpospolita 11.07.2008

¹¹ Recommendation 1315 (1997)¹ on the minimum age for voting <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta97/EREC1315.htm>, dostęp 18.X 2010

¹² *Expansion of democracy by lowering the voting age to 16*. Wniosek za propozycją uchwały przedstawioną przez Morgensa Jensena i innych na forum zgromadzenia Rady Europy. 4.V 2009 <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc09/EDOC11895.pdf>, dostęp 18. X 2010. Należy jednak zaznaczyć, że nie jest to oficjalne stanowisko Rady Europy

¹³ Projekt raportu można odnaleźć na stronie Andrew Duff'a: <http://www.andrewduffmep.org.uk/resources/sites/217.160.173.25-406d96d1812cb6.84417533/European%20Parliament%20Electoral%20Reform/Draft+Report+European+Parliamentary+Reform.pdf>, dostęp 11. X 2010

europejskiego elektoratu. Podobnie jak pozostałe innowacje wyborcze podnoszone na szczeblu unijnym, kwestia głosowania 16-latków w wyborach do euro-parlamentu dyskutowana była na posiedzeniu Komisji ds. Unii Europejskiej Sejmu RP.¹⁴ Niewykluczone, że nowe procedury zaczną obowiązywać już od wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2014 r.

Punkt o głosowaniu 16-latków odnaleźć można też w symbolicznej deklaracji młodzieży, podpisanej z okazji 50. rocznicy Traktatów Rzymskich.¹⁵

3. Głosy za i przeciw

W ogólnościowym sporze o sensowność obniżania wieku wyborczego z obu stron padają różnorodne argumenty. Zdaniem zwolenników przyznawania praw wyborczych niepełnoletnim 16 lat to wiek, w którym młodzi ludzie zaczynają wykazywać się dojrzałością i samodzielnością sądów. Zakłada się przy tym, że jeśli ktoś jest wystarczająco zainteresowany aby pójść na wybory, to znaczy, że jest również wystarczająco dojrzały aby oddać głos. Zgodnie z argumentacją stosowaną przez obrońców pomysłu głosowania 16-latków, z pewnych względów to nawet lepszy okres na wkroczenie w dorosłe życie polityczne aniżeli wiek 18 lat. Młodych ludzi osiagających pełnoletniość bardziej absorbują bowiem sprawy związane z poszukiwaniem pracy i rozpoczynaniem studiów, co wiąże się również z częstym przebywaniem poza miejscem zameldowania. Ponadto prognozy demograficzne dla młodszych pokoleń nie przedstawiają się korzystnie biorąc pod uwagę rozmiar obciążeń finansowych państwa, przede wszystkim emerytalnych, które spadną na osoby wkraczające dopiero na rynek pracy. W rezultacie system wyborczy powinien uwzględnić niekorzystne trendy w przyroście naturalnym i umożliwić głosowanie większej liczbie młodych wyborców. W ten sposób starsze generacje nie będą w stanie narzucić najmłodszemu pokoleniu tego, w jaki sposób ukształtuje ono swoją przyszłość.

Wśród przeciwników omawianego rozwiązania pojawiają się zarzuty, że dopuszczenie do głosowania 16-latków obliczone jest na pozyskanie głosów grupy ludzi wyjątkowo mało odpornych na manipulacje i zabiegi specjalistów od marketingu

---

¹⁴ J. Zbieranek, *Reforma prawa wyborczego do Parlamentu Europejskiego – prace nabierają tempa*. http://www.radiopin.pl/europa/blog/308/Reforma_prawa_wyborczego_do_PE_%E2%80%93_prace_nabieraja_tempa, dostęp 11.X 2010

¹⁵ <http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,4012791.html>, dostęp 21. X 2010

politycznego. Trudno zaprzeczyć, że niepełnoletni wyborcy pozostają jeszcze pod silnym wpływem rodziców, co nieuchronnie determinuje ich wybory polityczne. Wskazuje się, że postulat obniżania cenzusu wieku do lat 16 nacechowany jest ideologicznie, a jego realizacja oznacza wzrost poparcia dla najbardziej radykalnych środowisk politycznych. Wybory parlamentarne do parlamentu austriackiego w 2008 r. pokazały, że znaczna część wyborców z przedziału wiekowego 16-18 lat głosowała na partie skrajnej prawicy. Z reguły kwestię obniżania wieku wyborczego najczęściej podnoszą ekolodzy, socjaliści i socjaldemokraci oraz liberałowie.¹⁶

Według przeważającej opinii przedstawicieli nauki prawa konstytucyjnego wymóg osiągnięcia 18 lat jako warunek przyznania prawa głosu nie stanowi rzeczywistego cenzusu, lecz jest pewnym naturalnym wykluczeniem, wyłączającym z realizacji prawa wyborczego dzieci i młodzież.¹⁷ Nieprzypadkowo ta sama granica wiekowa obowiązuje w przypadku nabywania pełnej zdolności do czynności prawnych. Z drugiej strony istnieją znaczące odstępstwa od tej reguły – prawo różnych państw dopuszcza, aby osoby przed ukończeniem 18 roku życia ponosiły pełną odpowiedzialność karną, podejmowały pracę, zdawały na prawo jazdy czy wstępowały w związek małżeński.

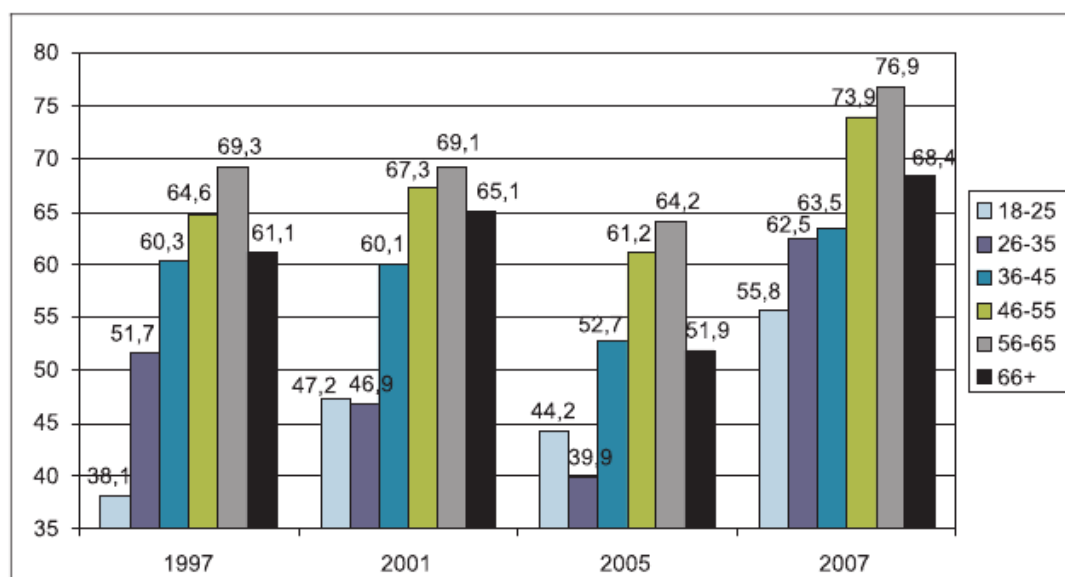
Zwolennicy obniżenia granicy wieku uprawniającego do głosowania wskazują, że w takich kwestiach jak odpowiedzialność karna, praca zarobkowa czy nawet małżeństwo prawo często traktuje 16-latków poważniej w porównaniu z dużo bardziej rygorystycznymi pod tym względem przepisami wyborczymi. Fakt, że zarabiający i płacący podatki 16-latek pozbawiony jest prawa głosu uważa się często za krzywdzącą dla młodych ludzi niekonsekwencję systemów prawnych na świecie. Zrównanie ich praw i obowiązków mogłoby nastąpić w takim wypadku tylko przez przyznanie tym osobom praw wyborczych.

---

¹⁶ K. Prokop, op. cit, s. 103

¹⁷ Ibidem, s. 101

Frekwencja wyborcza w wybranych grupach wiekowych w latach 1997-2007¹⁸

Źródło: Polskie Generalne Studium Wyborcze.

Powyższy wykres zarówno przeciwnikom jak i zwolennikom obniżania wieku wyborczego służy za argument w dyskusji. Przeciwnicy przyznawania prawa głosu 16-latkom zwracają uwagę, że w najmłodszej grupie wiekowej frekwencja pozostaje bardzo niska i obniżenie wieku wyborczego o 2 lata zwiększy tylko ogólny odsetek osób, które mając prawo do głosowania w wyborach, nie korzystają z niego. Z drugiej strony podnoszą się głosy, że przyznanie 16-latkom praw wyborczych zmieni ten obraz, gdyż na bardzo wczesnym etapie życia pozwoli zaszczepić w młodych ludziach obywatelską postawę. Dotychczasowe doświadczenia związane z wyborami do organów regionalnych w Niemczech nie potwierdzają tej ostatniej tezy. Na ich przykładzie można zaobserwować, że frekwencja wyborcza wśród osób między 16 a 18 rokiem życia nigdy nie przewyższyła frekwencji ogólnej.¹⁹ W tym wypadku trudno sądzić, żeby głosy oddane przez osoby z najmłodszej kategorii wiekowej mogły w sposób decydujący wpłynąć na końcowy rezultat wyborów.

Faktem jest - na co zwróciła uwagę grupa członków Rady Europy w dokumencie "Rozszerzanie demokracji przez obniżanie wieku uprawniającego do głosowania"²⁰ - że w wielu państwach frekwencja wśród najmłodszej grupy wiekowej biorącej udział w kolejnych wyborach utrzymuje się na niższym poziomie w stosunku do frekwencji

¹⁸ M. Cześnik, *Partycypacja wyborcza Polaków*, Warszawa 2009, s. 17

¹⁹ The Electoral Commission, *Age of Electoral Majority. Report and Recommendations*, April 2004, s. 15 http://www.electoralcommission.org.uk/__data/assets/pdf_file/0011/63749/Age-of-electoral-majority.pdf, dostęp 21. X 2010

²⁰ *Expansion of democracy by lowering the voting age to 16*. <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc09/EDOC11895.pdf>, dostęp 18. X 2010.

wśród całej populacji, zaś niekorzystne prognozy demograficzne wskazujące na starzenie się społeczeństw europejskich stwarzają groźbę marginalizacji interesów młodych wyborców w przyszłości. W obliczu zaprezentowanych argumentów trudno jednak jednoznacznie stwierdzić, czy dalsze obniżanie cenzusu wieku stanowi właściwą reakcję na ten problem.

4. Politycy i społeczeństwo polskie wobec perspektywy zmiany wieku wyborczego.

Politycy w Polsce kilkakrotnie przekonywali o potrzebie obniżenia wieku wyborczego. Przed referendum w sprawie akcesji Polski do Unii Europejskiej za udziałem w nim 16-letnich wyborców opowiadało się środowisko Unii Wolności.²¹ W roku 2008 podobnym pomysłem podzielił się z opinią publiczną poseł Lewicy Tadeusz Iwiński, lecz propozycja ta spotkała się wówczas z dezaprobatą reszty klubów parlamentarnych, w tym także członków Platformy Obywatelskiej.²² Jednakże to za sprawą propozycji przedstawionej przez tą ostatnią partię problem obniżenia cenzusu wieku w wyborach powszechnych do lat 16 powrócił do polskiej debaty publicznej w 2010 r.²³

Niższy wiek wyborczy zgodnie z założeniami przyjętymi przez Platformę Obywatelską miałyby obowiązywać na początek tylko w wyborach do organów samorządu. Członkowie klubu wyrazili przekonanie, że możliwość oddania głosu w wyborach przez osoby 16- i 17-letnie ma szansę skłonić młodych Polaków do większego zaangażowania w życie publiczne. Rzecznik rządu Paweł Graś tłumaczył, że pomysł jego partii to "to ukłon w stronę społeczeństwa obywatelskiego. Jeśli chcemy dogonić Europę, to cała nadzieja jest w młodych ludziach."²⁴ Tymczasem z dużym dystansem do pomysłu Platformy odniósł się jej koalicjant, Polskie Stronnictwo Ludowe.²⁵

Propozycja obniżenia wieku wyborczego spotkała się z aprobatą środowisk lewicowych, chociaż Grzegorz Napieralski chciałby nieco zmodyfikować jej kształt.

---

²¹ *Unia na rzecz Unii*. Gazeta Wyborcza Kraków 24.02.2003, s. 3, dostęp 21. X 2010

²² <http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,5033233.html>, dostęp 21. X 2010

²³ http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,7576093,PO_chce_obnizyc_wiek_wyborczy_do_16_lat.html, dostęp 21. X 2010

²⁴ <http://www.wprost.pl/ar/187685/Glosowanie-dla-16-latkow-Jakubiak-niech-lepiej-zajma-sie-muzyka/>

²⁵ <http://eugeniuszklopotek.blog.onet.pl/Masz-16-lat-marsz-na-wybory,2,ID401102279,n>, dostęp 21. X 2010

Jak podkreślał lider SLD, „Od dawna postulujemy obniżenie czynnego prawa wyborczego do 17 lat. Niech młodzież głosuje we wszystkich wyborach, a nie tylko samorządowych. Dorosła już do tego.”²⁶ Inny polityk SLD Tadeusz Iwiński wskazał szereg przesłanek, które skłaniają do przyjęcia takiego rozwiązania: „Po pierwsze-próba przewyciężenia wyraźnej apatii wyborczej. Po drugie-przyspieszone dojrzewanie młodych ludzi, choć często akurat ten element traktowany bywa jako kontrargument. Po trzecie-wraz ze starzeniem się społeczeństw europejskich takie rozwiązanie zapewniłoby większy wpływ młodego pokolenia na procesy decyzyjne.”²⁷

Polacy o głosowaniu 16-latków

Badanie zrealizowane przez SMG/KRC na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych pokazało, że tylko 15 % respondentów jest zdania, że 16-latkowie powinni dostać prawo głosowania. Nawet w najmłodszej grupie badanych w wieku od 18 do 24 lat procent odpowiedzi popierających udział w wyborach 16-latków należy uznać za zaskakująco niski (23%). Jednocześnie 12 % badanych przyznało, że nie ma zdania na ten temat, natomiast aż 75 % sprzeciwia się pomysłowi przyznania prawa głosu 16-latkom. Odsetek negatywnych opinii zdaje się w tym wypadku zdecydowanie dominować, co demonstruje głęboki sceptycyzm Polaków wobec tego rodzaju wyborczej innowacji.

²⁶ http://www.perspektywy.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=2378&Itemid=0, dostęp 21. X 2010

²⁷ <http://iwinski.blog.onet.pl/>, dostęp 21. X 2010

Badanie zrealizowano w dniach 30. IX - 6. X 2010 na próbie 946. Polaków z przedziału wiekowego 18-75 lat, metodą bezpośrednich wywiadów ankieterskich przeprowadzanych w domach respondentów.²⁸

5. Kwestie konstytucyjne

Konstytucja RP w art. 62 wyraźnie stanowi, że prawo wybierania Prezydenta Rzeczypospolitej, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego przysługuje od dnia ukończenia przez polskiego obywatela 18 roku życia. Oznacza to, że obniżenie wieku uprawniającego do głosowania w wymienionych wyborach będzie wymagało zmiany ustawy zasadniczej.

Potencjalna możliwość obniżenia wieku uprawniającego do głosowania bez zmiany Konstytucji RP istnieje tylko w przypadku wyborów do Parlamentu Europejskiego, gdyż ustawa zasadnicza milczy na temat sposobu wyboru polskich przedstawicieli do tego organu.

6. Podsumowanie

W rozwiniętych demokracjach wyraźna jest dzisiaj tendencja do zagwarantowania jak największej liczbie obywateli dostępu do praw wyborczych. Debata nad celowością utrzymywania cenzusu wieku na obecnym poziomie z pewnością będzie przybierać na sile. Badania ISP pokazują, że zdecydowana większość Polaków nie jest w stanie zaakceptować pomysłu przyznania czynnego prawa wyborczego 16-latkom. Tymczasem polscy politycy bardzo nieśmiało podejmują ten temat na forum publicznym. W Polsce wciąż brakuje rzetelnej i pogłębionej debaty dotyczącej obniżania wieku wyborczego, nawet pośród samych pomysłodawców zmian w prawie wyborczym. Z jednej strony konieczność zmiany Konstytucji RP w przypadku obniżenia wieku wyborczego w wyborach krajowych nie jest czynnikiem sprzyjającym szerszemu podejmowaniu tego zagadnienia. Z drugiej strony problem ten wymaga poważniejszej analizy w obliczu opracowywanych na szczeblu Unii Europejskiej zmian w ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego. W razie powodzenia tych

---

²⁸ Badanie przeprowadzono w ramach Forum Aktywny Obywatel

prac Polska będzie musiała zająć stanowisko wobec postulatu obniżenia wieku wyborczego do 16 lat już w europejskich wyborach w 2014 r.

Być może za kilka lat przyznawanie prawa głosu po ukończeniu 16-stu, a nie 18-stu lat, stanie się nowym standardem prawa wyborczego w Europie. Warto już teraz zastanowić się nad zasadnością dalszego obniżania wieku wyborczego i w sposób świadomy zdecydować czy w warunkach polskich jest to rozwiązanie potrzebne i korzystne.

Bibliografia:

- M. Cześniak, *Partycypacja wyborcza Polaków*, Warszawa 2009
- P. Jendroszczyk, *14 milionów nowych głosów*. Rzeczpospolita 11.07.2008
- K. Prokop, *Prawa wyborcze młodzieży*. Studia Wyborcze t. 9/2010
- *Expansion of democracy by lowering the voting age to 16*. Wniosek za propozycją uchwały przedstawioną przez Morgensa Jensena i innych na forum zgromadzenia Rady Europy. 4.V 2009
<http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc09/EDOC11895.pdf>, dostęp 21. X 2010
- Projekt raportu na temat modyfikacji ordynacji wyborczej do Parlamentu Europejskiego <http://www.andrewduffmep.org.uk/resources/sites/217.160.173.25-406d96d1812cb6.84417533/European%20Parliament%20Electoral%20Reform/Draft+Report+European+Parliamentary+Reform.pdf>, dostęp 21. X 2010
- Recommendation 1315 (1997)¹ on the minimum age for voting
<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta97/EREC1315.htm>, dostęp 18. X 2010
- *Reforma prawa wyborczego do Parlamentu Europejskiego – prace nabierają tempa*. Komentarz dr. J. Zbieranka
http://www.radiopin.pl/europa/blog/308/Reforma_prawa_wyborczego_do_PE_%E2%80%93_prace_nabieraja_tempa, dostęp 18. X 2010
- The Electoral Commission, *Age of Electoral Majority. Report and Recommendations*, April 2004, s. 15

http://www.electoralcommission.org.uk/__data/assets/pdf_file/0011/63749/Age-of-electoral-majority.pdf, dostęp 21. X 2010

- *Unia na rzecz Unii*. Gazeta Wyborcza Kraków 24.02.2003, s. 3
- https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/print_2123.html, dostęp 18. X 2010
- http://www.barneombudet.no/english/vote_16_in/, dostęp 18. X 2010
- <http://eugeniuszklopotek.blog.onet.pl/Masz-16-lat-marsz-na-wybory,2,ID401102279,n>, dostęp 21. X 2010
- <http://www.irishtimes.com/newspaper/breaking/2010/0722/breaking40.html>, dostęp 18. X 2010
- <http://www.helsinkitimes.fi/htimes/domestic-news/politics/11998-voting-age-may-be-lowered-to-16-.html>, dostęp 18. X 2010
- <http://www.votesat16.org.uk/>, dostęp 18. X 2010
- <http://aceproject.org/epic-en/CDMap?question=VR001&questions=all>, dostęp 18. X 2010
- http://www.perspektywy.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=2378&Itemid=0, dostęp 21. X 2010
- http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,7576093,PO_chce_obnizyc_wiek_wyborczy_do_16_lat.html, dostęp 20. X 2010
- <http://www.wprost.pl/ar/187685/Glosowanie-dla-16-latkow-Jakubiak-niech-lepiej-zajma-sie-muzyka/>, dostęp 20. X 2010
- <http://news.money.pl/artukul/szesnastolatkwie;do;urn;wyborczych,22,0,589846.html>, dostęp 20. X 2010
- <http://iwinski.blog.onet.pl/>, dostęp 20. X 2010

W opracowaniu wykorzystano także materiał autorstwa Marcina Rulki.

O autorach:

Marcin Waszak – politolog, absolwent Uniwersytetu Warszawskiego. Stypendysta University of Sussex. Współpracownik Instytutu Spraw Publicznych. Swoje zainteresowania badawcze rozwija w kierunku dysfunkcji instytucji państwa i demokracji partyjnej.

Jarosław Zbieranek - Kierownik Programu Prawa i Instytucji Demokratycznych w Instytucie Spraw Publicznych. Doktor prawa i politolog. Autor wielu publikacji z zakresu m.in. prawa wyborczego i finansowania polityki

Instytut Spraw Publicznych (ISP) jest jednym z wiodących polskich think tanków, niezależnym ośrodkiem badawczo-analitycznym. ISP powstał w 1995 roku. Poprzez prowadzenie badań, ekspertyz i rekomendacji dotyczących podstawowych kwestii życia publicznego Instytut służy obywatelowi, społeczeństwu i państwu. ISP współpracuje z ekspertami i badaczami z polskich i zagranicznych ośrodków naukowych. Wyniki projektów badawczych prezentowane są na konferencjach i seminariach oraz publikowane w formie książek, raportów, komunikatów i rozpowszechniane wśród posłów i senatorów, członków rządu i administracji, w środowiskach akademickich, a także wśród dziennikarzy i działaczy organizacji pozarządowych.

W ramach Forum Aktywny Obywatel, niezależnego ciała opiniotwórczego, Instytut Spraw Publicznych prowadzi badania i przygotowuje analizy dotyczące poprawy aktywności wyborczej obywateli w Polsce. Forum to także platforma współpracy i wymiany doświadczeń instytucji oraz osób zaangażowanych w przeciwdziałanie zjawisku absencji wyborczej. Forum działa w ramach programu „Obywatel i Prawo V” Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

Finansowo działalność Forum wspiera:

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

POLISH-AMERICAN
FREEDOM FOUNDATION